

„...EZ AZ IDŐ HOSSZÚ LESZ, DE TÜRELEMMEL KELL
LENNEM SZABADULÁSOM NAPJÁIG!”

Internált lét Vácon az első világháború alatt

Bevezetés

Az internálások és az internált lét az egyik legkevésbé kutatott szegmense a Nagy Háború eseménytörténetének. Az első világháború kitörésekor a Magyarországon tartózkodó, hazánknak hadat üzenő országok katonai szolgálatra alkalmas, vagy a magyar hatóságok által gyanúsnak minősített polgárait zárták gyűjtőtáborokba. Jelen tanulmány a Pest megyei Vácon létesített internálótábor első két évének eseményeiről ad képet. A Duna parti kisvárosba, illetve annak táborába több mint ezer, különböző állampolgárságú személyt helyeztek rendőri felügyelet alá. A felhasznált források a Belügyminisztérium internálási iratai mellett főként a váci városi rendőrkapitány hivatalában keletkezett iratok közül származnak. A levéltári dokumentumok mellett munkám során a helyi sajtótermékeket is használtam.

Jogi háttér

Az internálás az állam szempontjából veszélyesnek minősített, de bűncselekményt el nem követett személyek kényszerlakhelyre vagy táborokba zárását elrendelő és végrehajtó közigazgatási eljárás. Az internált bírói ítélet nélkül rendőrhatalósági felügyelet alá helyezett személy.¹

Az internálás jogi háttérét az 1912. évi LXIII. törvény (a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről) adta. E törvény 6. §-a a belföldi állampolgár esetében lehetővé tette a kitiltást, valamint a lakóhelyről való eltávolítást. A háború esetére, a kivételes intézkedésekről szóló 1914. évi L. törvény és annak végrehajtására kiadott 10.962/1915.

¹ Magyarország az első világháborúban 2000. 307.

számú BM elnöki rendelet felsorolja az őrizetbe vétel és az azt követő internálás

- okait
- a határozatot hozó hivatalos személy (belügyminiszter, kormánybiztos, esetleg az első fokú rendőrhatóság) megjelölését
- a panasz lehetőségét
- az internált jogait és kötelezettségeit
- az internálás hátrányait.²

Lényeges az 1914-ben foganatosított intézkedések közül a belügyminiszter 3.009/1914. évi körrendelete a hadviselés érdekében felügyelet (őrizet) alá helyezendőkkel, vagy a lakóhelyükről eltávolítandókkal szemben követendő eljárásról. A rendelet alapvetően hadifoglyokra és a Magyarországgal ellenséges államok alattvalóira terjedt ki. Rajtuk kívül azonban hatálya alá vonta állampolgárságukra való tekintet nélkül mindazokat, akiket rendes lakó- vagy tartózkodási helyeikről a hadviselés érdekében el kell távolítani. A hadifoglyokat a katonai hatóságok tartották őrizet alatt, az ellenséges államok fegyverképes férfi állampolgárait internálták, többi alattvalóit a hadműveletektől távol tartották vagy az ország elhagyására kényszerítették. A rendelet kimondta, hogy az említett körön kívüli azon személyekkel szemben, „akiket lakó- vagy tartózkodási helyükről a hadviselés érdekében el kell távolítani”, az ellenséges államok alattvalóira vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni, „meghatározott helyre utalásuk, megfigyelésük és őrzésük azonban csak akkor lesz szükséges, ha ezt az eltávolító hatóság kívánatosnak vagy szükségesnek tartja.”³ 1915-ben további rendelkezések jelentek meg. Így a már említett 10962/1915. BM rendelet a magyar állampolgárokat is érintette. A rendelet értelmében az állam érdekeinek, a közbiztonságnak és a közrendnek a hadviselés szempontjából való veszélyeztetése esetén a problémás személyeket kitiltással, rendőri felügyelet alá helyezéssel vagy őrizetbe vétellel lehetett súlyítani.⁴

² SZENDREI 2007. 15.

³ SZIKINGER 2012. 150.

⁴ SZIKINGER 2012. 150.

Internálótáborok Pest megyében

Az internált polgári személyek elhelyezésének megoldására a hatóságok többféle megoldást alkalmaztak. Nem építettek számukra külön táborokat, hanem a már meglévő infrastruktúrát használták ki. Így például – Pest megyében – egykori katonai létesítményeket, főleg laktanyákat (Cegléd, Vác, Piliscsaba), valamint más jellegű, de szintén a hadsereghez kapcsolódó helyszínt (pl. katonai táborok) jelöltek ki erre a célra (Tápiósüly).

A megyében található internálótáborok közül a váci birt jelentősebb kapacitással. A létesítmény az ún. külső huszárlaktanyában kapott helyet. Maga a laktanya 1894-ben készült el. Az itt állomásozó 6. honvéd huszárezred 1913-ban kiürítette a laktanyát, így a háború kitörésekor üresen állt. Tervezői Ullman Gyula és Kármán Géza Aladár építészek voltak. Az épület egyemeletes saroképület, amely szecessziós jegyeket is magán viselt. Udvara hatalmas kiterjedésű volt, itt álltak az istállók és a téli lovaglóiskola.

A váci laktanyában legkevesebb 76 szoba állt rendelkezésre az internáltak elhelyezésére, ami több száz fő elhelyezését tette lehetővé.

Internáltak Vácon

A hadifoglyok elhelyezésére szolgáló esztergomi fogolytáborba a háború kitörése utáni hetekben a hatóságok mintegy 250 (más források szerint 500) olyan egyént küldtek, akik nem estek hadifogoly fogalma alá, így ott tartásuk aggályos volt. Az esztergomi táborban a tartási körülmények sem voltak ideálisak, a foglyok döntő része a szabad ég alatt, míg mások sátrakban töltötték az éjszakákat. A belügyminisztérium 1914. augusztus 26-án intézkedett arról, hogy ezeket a polgári egyéneket elkülönítsék a hadifoglyoktól.⁵

1914. szeptember 7-én az esztergomi fogolytáborból szállítottak Vácra a *Schönbrunn* gőzösön 500 internáltat, akiket nemzeti hovatartozásuk és politikai megbízhatatlanságuk miatt tartóztattak le a háború kitörése után.⁶ A csoport összetétele igen vegyes volt. Volt

⁵ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL-OL) Belügyminisztériumi iratok. K. 148. 36. tétel, 489. csomó. Internálási iratok. 6419/1914. 359. v.

⁶ Váci Történelmi Tár I. 1996. 561–562.

közöttük hajóskapitány, bankigazgató, tanár, kocsis, szegény zsidó, szerb katonaszökevény.⁷ Őrzésük szigorú volt, a laktanyán kívül és belül összesen öt helyen volt őrsoszt felállítva.⁸ Érkezésük után a férfiaktól biztonsági megfontolásból elvették a borotvát és az ollót, amelyeket a parancsnoki irodában letétbe vettek. Ha valaki borotválkozni kívánt, a parancsnoki irodában kellett jelentkeznie a borotvájáért, amelyet személyének igazolása után felvehetett. A borotválkozás végeztével ide kellett visszahozni.⁹

Szeptember végén a hatóságok engedélyezték a rokonokhoz távozást azoknak, akikért a befogadó rokonok felelősséget vállaltak, valamint akik anyagilag megengedhették, hogy a városban béreljenek lakást vagy szobát. Az intézkedés célja a zsúfoltság csökkentése volt. Ettől függetlenül a táborban a bezártság, a zsúfoltság és a bizonytalanság következtében nőttön-nőtt a feszültség. Október elején már agresszív jelenetek is előfordultak.¹⁰ A tábor falai közé az alkohol is bejutott, további problémákat okozva, főleg a szerbek körében.

A fogva tartott emberekkel meglehetősen szigorúan bántak. Este 9 és reggel 6 óra között nem lehetett világitani a szobákban, illetve az itt élők engedély nélkül nem hagyhatták el a táborot, és látogatót sem fogadhattak.

Az őrséget – a kezdeti nehézségek után – 1915-től egy 26 fős népfelkelő alakulat biztosította. Az internáltak védelmét szolgálta, hogy a táborban igyekeztek elejét venni az örök esetleges zaklatásainak. Az őrség számára íródott kézikönyvben kijelentették, hogy „*az internáltak nem foglyok*”. Az öröknek tilos volt bántalmazni vagy sértegetni a fogva tartottakat.¹¹ Az más kérdés, hogy ezek az utasítások a háború során mennyire voltak maradéktalanul betartva.

Habár számszerűleg a legtöbben a szerbek voltak, mellettük más népek fiai is bekerültek a váci külső huszárlaktanya falai közé.

⁷ *Váci Hírlap* 1914. szeptember 9. 2.

⁸ Vác Város Levéltára (a továbbiakban: VVL) V. 98. Vác város rendőrkapitányának iratai. 1913–1919. 1054/1914. 33. f.

⁹ VVL V. 98. 1054/1914. 39. f.

¹⁰ Október 7-én Aisie Rosenberg internált rátámadt Donusz László örrre, aki puskatussal leütötte. Roesenberg komolyan megsérült, kórházba kellett szállítani. A jogos fegyverhasználat ügyében a rendőrség vizsgálatot indított. *Váci Hírlap* 1914. október 7. 2.

¹¹ VVL V. 98. 1054/1914. 37v.

Említésre méltó az a két fekete-afrikai bokszoló, akik angol alattvalók lévén szintén rendőri felügyelet alá kerültek. Ők mutatóványosként járták az országot. Mivel kolerával fertőzött területet is érintettek vándorlásuk során, megfigyelés alá helyezték őket az egészségügyi hatóságok.¹² Szintén a szórakoztatóipart képviselte két francia állampolgár, akik a Beketov Cirkusz artistáiként kerületek őrizetbe. A szerbeken kívül őriztek még Vácon angolokat, olaszokat, montenegróiakat és flamandokat is. Az igazi kuriózum azonban egy kínai állampolgár, bizonyos Csin Koueng őrizetbe vétele volt. Az ő ügyében a bécsi kínai attasé járt el, hogy kieszközölje a hatóságoknál mielőbbi kiszabadítását.¹³ Szintén érdekes volt, hogy két görög származású, de angol állampolgárt is internáltak a váci külső huszárlaktanyába.¹⁴

Nyilvántartás

A fogva tartottak nyilvántartásáról kevés adat áll rendelkezésre. Az eddigi források szerint az internált személyeket folyamatos számozással látták el. A létszám ellenőrzésére a minden reggel elrendelt sorakozó és névsorolvasás szolgált.¹⁵ Az internált személyek nyilvántartásának vezetése a rendőrség hatáskörébe tartozott.¹⁶ Minden internált személy rendelkezett egy azonosító lappal, amely tartalmazta a nevét és az azonosítási számát. Ezt az igazolványt még a táboron belül is maguknál kellett tartaniuk.¹⁷ Minden szobának volt felelőse (inspekciósa). E személy felelt a szoba rendjéért, tisztaságáért. Neki kellett jelentenie a parancsnoknak, ha bármilyen rendellenességet észlelt a szoba lakóit illetően.

A tábornak kijelölt laktanyát csak a rendőrkapitány által kiadott engedéllyel lehetett elhagyni, igen indokolt esetben. Azokról az internáltakról, akik egyszer már megszöktek, külön listát készítettek. Ezek a személyek egyáltalán nem hagyhatták el a tábor területét.¹⁸ A

¹² *Váci Hírlap* 1914. november 11. 3.

¹³ *Váci Hírlap* 1916. december 24. 3.

¹⁴ Koslar De Phoanis és Ljosos A. Gialluris a ciprusi Anolefkarából származtak. Magyarországon csipkekereskedelemmel foglalkoztak.

¹⁵ *Váci Hírlap* 1914. szeptember 27. 3; *Váci Hírlap* 1914. október 7. 2.

¹⁶ VVL V. 98. 1054/1914. 35. f.

¹⁷ VVL V. 98. 1054/1914. 39. f.

¹⁸ VVL V. 98. 5452/1915.

szökést vagy erőszakos megnyilvánulást általában elzárással büntették. Gyakoriak voltak a motozások, amelyek az internáltak személyes holmijára terjedtek ki, sőt, testi motozás is előfordult.¹⁹

Egészségügyi helyzet, tisztálkodás

A vácra internált személyeket egészségügyi szempontból – akárcsak más táborokban – a városi orvos felügyelte, aki naponta látogatta meg a táborban tartott internáltakat.²⁰ Az újonnan érkezetteket öt napra megfigyelés alá helyezték. E személyek egészségi állapotának figyelemmel kísérése is az orvos feladata volt.

A tisztálkodás terén már a tábor korai fennállása során felmerültek problémák. A laktanyában lévő fürdők rossz állapotban voltak, ezeket nem is lehetett használni. A fürdés hiánya miatt azonban rövidesen megjelentek a tetvek.²¹ A megfelelő tisztálkodási és higiénés problémákat még 1917-ben sem tudták megoldani.

Az eddigi kutatások szerint a különféle légúti betegségek (tüdővész, tüdő-és mellhártyagyulladás) álltak a halálozási lista első helyén. A rendelkezésre álló adatok szerint 1914 szeptembere és 1917 májusa között 22 fő vesztette életét. Ezek döntő többsége már korábban szerzett betegségek (TBC) eredményeképpen halálozott el (14 fő). További halálokokat illetően meg kell említeni a hastífuszt (2 fő halálát okozta), mellhártya-gyulladást (1 fő) és a szívrohamot (2 fő). Az úgynevezett „szögesdrót betegségek” közé sorolhatjuk a depressziót és a szorongást, amelyekkel többször együtt járt öngyilkossági kísérlet is.

Több férfi internált vérbajjal volt fertőzött. A megbetegedés helyét nem lehet pontosan tudni, de előfordulhatott, hogy helyben kapták meg. A hatóságok emberségesen álltak a problémához, nem gördítettek akadályt a kezelés elé, sőt elősegítették azt.²²

¹⁹ A kétnapi elzárásra ítélt Janics Obrad motozása során két darab üvegvágó gyémántot talált az őrség. Mint kiderült, ehhez hasonló eszköz igénybevételével már két alkalommal is történt szökés. Természetesen a gyémántokat elkobozták. VVL V. 98. 5716/1915.

²⁰ VVL V. 98. 1054/194. 38. f.

²¹ VVL. V. 98. 4829/1915.

²² VVL V. 98. 4988/1915.

Szociális viszonyok

Az egymásra utaltság és a nehéz körülmények hol szolidaritást, hol deviáns viselkedést szültek. Szolidaritásra remek példa volt, hogy a városba kiköltöző módosabb internáltak pénzgyűjtésbe kezdtek azon szegényebb sorsú társaik számára, akik a gyűjtőtáboroként szolgáló laktanyában maradtak. Kezdetben az összegyűjtött pénzből hetente vásároltak cukrot, teát, húst, tiszta fehérneműt és küldték a laktanyába. Ugyanígy az összetartozást jelképezte, hogy az elhunyt internáltak temetésén rendszeresen nagyobb számú fogva tartott vett részt, elsősorban ahhoz a nemzethez tartozók, amelyikhez az elhunyt is tartozott.²³

A deviancia és az agresszió egyik tipikus esete volt, hogy megjelent a lopás, amely esetenként unaloműzés is volt. A zsúfoltságból eredő feszültség vezethetett rongálásokhoz, verekedésekhez.²⁴

A bezártság és az otthoniak iránti aggodalom miatt napirenden voltak a szökések. A szökött foglyokat csaknem minden esetben elfogták. Elfogatásuk után szigorúbb őrizet alá kerültek. E célra szolgálhatott rácsos ablakú magánzárka, de később a börtön celláit is igénybe vették.²⁵ A szökésekkel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy előfordult olyan eset is, amikor a megszökött internált visszatért az internálótáborba.²⁶

A társasági érintkezés színtere a kantin volt, vagy inkább lehetett volna. A laktanyában működött is ilyen, amelyet az internáltak minden nap este 7 óráig látogathattak. Működése szigorú keretek között zajlott: szeszes italt nem szolgálhattak ki, valamint a szerencsejáték is tiltva volt. Vácon, de feltehetően más táborokban lévő kantinokban is

²³ *Váci Hírlap* 1915. szeptember 19. 3.

²⁴ A rongálások általában a zárkákban történtek és a szökési kísérletekkel lehet őket összefüggésbe hozni. Az ilyen esetek szankcionálása – hivatalosan – a Váci Járásbíróságon történt. Sajnos, ítélet még nem került eddig elő az ilyen esetekkel kapcsolatban. Lásd: VVL V. 98. 818/1916.; *Váci Hírlap* 1915. január 31. 3.

²⁵ Vác város rendőrkapitányának iratai. 1435. szám. Közli: Váci Történelmi Tár I. 561–562. valamint *Váci Hírlap* 1915. január 31. 3.

²⁶ Mladinovics Borivoj, aki pincérként dolgozott a váci Káptalan Sörházban azért szökött meg, hogy láthassa Zágráb mellett élő feleségét. Szökését gondosan megtervezte, arra pénzt is félretett. Miután látta, felesége jól van, visszatért Vácra, mondván, „*tegyenek vele, amit akarnak.*” *Váci Hírlap* 1915. június 9. 3.

elsősorban közszükségleti cikkeket árusítottak azzal a kimondatlan céllal, hogy az internáltaknak ne legyen oka elhagyni a tábort bevásárlás ürügyén sem.

Ha nem is sokkal, a városban lakó internáltak helyzete könnyebb volt. Ők a szállásukon kötetlenebbül gyűlhetek össze, azonban a hatóság rajtuk tartotta a szemét. Számukra napi jelentkezési kötelezettséget írtak elő a városi rendőrkapitányságon, de lakossági bejelentésre vagy csak rutinszerű rendőri ellenőrzés keretében a detektívek bármikor felkereshették őket. A szállást bérlő internáltaknak nem volt tanácsos feltűnő életet élni. Ha valamilyen társas összejövotelt szerveztek (pl. kártyaparti) és a megengedett kint tartózkodási időn túl más internáltakat is ott értek a rendőrök, eljárást indíthattak a házigazda ellen.²⁷

A feszültség csökkentéséhez a hazulról kapott, illetve az oda küldött levelek, illetve, a szabadban végzett tevékenység járulhattak hozzá. A levelezés természetesen erős cenzúra alatt állt. Előfordult, hogy a magyarországi táborokban tartott internáltak írtak saját országuk sajtótermékeinek. Ebben általában a fogva tartási körülményeket dicsérték, valamint kérték saját kormányukat, bánjon jól az adott országba internált magyarokkal. Mivel Franciaországban tekintélyes számú magyar került internálás alá, kapóra jött a Vácra internált André Rissen francia tanár nyílt levele a „*Le Matin*” nevű francia újságnak, amelyben megelégedését fejezte ki azzal kapcsolatban, ahogy a magyar hatóságok bánnak vele és társaival.²⁸ A levelet egyébként több francia internált is aláírta. Azt nem lehet tudni, milyen mértékű volt vagy volt-e egyáltalán presszió a hatóságok részéről egy ilyen levél megírására, azonban propaganda szempontból igen hasznos lehetett.

A szabadban végzett tevékenységre (séta, játék) a tábor udvarán nyílt lehetőség, ahol az internáltak reggel 6 órától este 8 óráig tartózkodhattak.²⁹

²⁷ VVL V. 98. 5591/1915.

²⁸ *Váci Hírlap* 1914. december 23. 2.

²⁹ VVL V. 98. 1054/1914. 33. f.

Kapcsolat a polgári lakossággal

A polgári lakossággal való kapcsolat kialakításához nagyban hozzájárult, hogy az internált személynek lehetősége volt-e a városban lakni vagy a tábor falai között kellett töltenie napjait.

Vácon az első jövevényeket meglehetősen ellenszenv fogadta. A helyi sajtó mindvégig megvetően írt róluk, ám a helyi lakosság hozzájuk való viszonya az idő múlásával sokat változott. Kezdetben a feszültség tapintható volt, főleg a szerb internáltak dacos magatartása irritálta a helyieket. 1914 végén, amikor a Monarchia csapatai-ha csak rövid időre is- elfoglalták Belgrádot, ez tovább fokozódott.³⁰ A feszültséget tovább növelte a szerb hadsereg sikeres ellentámadása. A szerbek tüntetően előzőnlötték a város utcáit, „*hemzsegnek a városban, elállják az utat, a nőkkel szemtelenkednek*” – írta felháborodottan az egyik helyi lap.³¹

A feszültségek keletkezettek nemcsak a politikai, illetve a háborús helyzet miatt, hanem gyakran az eltérő kulturális beállítottság miatt is. A rendőri őrizet alá helyezettek próbálták élehetőbbé tenni maguk számára a kényszerlakhelyen eltöltött időt. Annak, aki engedélyt kapott a városban lakásra, a magánélet is többé-kevésbé biztosított volt, már amennyiben egyedül lakott.

A más kultúrából való érkezés, az elkeseredettség és gyakran a hedonizmusba való menekülés tipikus esete volt Nikola Nowohowsky orosz internált tette. Nowohowsky bérbbe vette egy helyi lakos lakását. Itt éjszakánként sors társaival dárídókat rendezett, amik során a lakás ablakait kitorték. Mivel hideg volt, és nem volt fűtőanyag, Nowohowsky a lakásban található mahagóni fából (!) készült bútorokat darabolta fel, hogy azokkal fűtsön. Mikor rájött, mit tett, megszökött. Természetesen a rendőrség körözést adott ki ellene.³² Sajnos, további sorsáról nincs adat.

Az alkohol jelentős szerepet játszott a konfliktusokban. A túlzott szeszital fogyasztás a későbbiek során annyi gondot okozott, hogy a hatóságok fontolóra vették: megtiltják az internáltak kiszolgáltatását a városi kocsmákban. E megfontolás részeként

³⁰ *Váci Hírlap* 1914. november 29. 3.

³¹ *Váci Hírlap* 1914. december 9. 3.

³² *Váci Hírlap* 1914. december 20. 3.

szigorításokat vezetett be 1916-ban. A városi rendőrkapitány megtiltotta a városban lakó internáltaknak, hogy este 9 óra után elhagyják lakásukat, továbbá, hogy nyilvános helyen kártyázzanak, az utcán pedig csak saját női hozzátartozóikkal sétálhettek.³³

Nagyobb rendbontások általában az egyes offenzívák megindulása és az elért sikerek hatására történtek. Ilyenkor az adott nemzethez tartozók összegyűltek egy vendéglőben, ahol alaposan felöntöttek a garatra, provokálva ezzel a helyieket.³⁴

Az a tény, hogy háború idején a helyi férfiak a frontokon harcoltak, magában hordozta a lehetőséget a helyi nők és az internált férfiak közötti kapcsolat kialakítására. Ezzel a férfiak éltek is, a nők pedig nem zárkóztak el. Mi sem mutatja jobban, hogy az élet utat tört magának a háború zivatarában, mint az, hogy sorra alakultak ki viszonyok, főleg a fiatalok között. Egyes esetekben ezek olyan komolyra fordultak, hogy a kapcsolat házassággal végződött.³⁵ 1914 és 1916 között – az eddig feltárt források szerint – Vácott 9 internált (3 orosz, 6 szerb) kötött házasságot magyar nőekkel. A nők között volt olyan is, akinek a férje a szerb fronton esett el.³⁶ A házasságok mellett számtalan szerelem szövődött.³⁷

Az idő múlásával a nem komoly házassági kapcsolatot tervező váci hölgyek is nyitottabbá váltak az internáltak felé. 1916 telén egy rendőrségi ellenőrzés arra a megállapításra jutott, hogy 8-10 házban, ahol internált volt elhelyezve, csak női szállásadó volt. Ezek, ahogy írják, „cseppet sem idegenkedik internált lakójukkal szemben.” Sőt, voltak női szállásadók, akik panaszt emeltek a rendőrkapitány azon rendelkezése ellen, amely szerint azoknak az internáltaknak el kell költözniük szállásukról, ahol kizárólag nő a szállásadó.³⁸ Ez természetesen nagy felháborodást okozott a város konzervatívabb beállítottságú polgáraiban, azonban az elkezdődött ismerkedést nem lehetett rendőri eszközökkel megtiltani. Sőt, a helyzet súlyosbodott,

³³ *Váci Hírlap* 1916. február 13. 2.

³⁴ Az első Bruszilov-offenzíva kezdete, amely területnyereségeket hozott ugyan az oroszoknak, de hatalmas embervesztés árán. *Váci Hírlap* 1916. június 18. 3.

³⁵ *Váci Hírlap* 1916. december 10. 3.

³⁶ *Váci Hírlap* 1916. december 10. 3.

³⁷ Lipták Böske 36 éves szakácsné öngyilkosságot kísérelt meg, mert szerelmét, az orosz Izsak Konyiskovert egy másik nővel látta sétálni. Gyufaoldatot ivott bánatában. Szerencsére megmentették. *Váci Hírlap* 1915. december 5. 2.

³⁸ *Váci Hírlap* 1916. február 13. 2.

mert most már „úri hölgyeket” is látni véltek internált férfiak társaságában. Egy panaszos a sajtóban hangot adva felháborodásának megemlítette, hogy az internáltak és a velük kokettáló váci nők „átrándulnak a Dunán s a szigetségekben szórakoznak nap nap után.”³⁹

*

A kutatás jelen fázisában elmondható, hogy a hatóságok igyekeztek megfelelő bánásmódot alkalmazni a rendőri felügyelet alá került személyekkel. Bár az erőszak tiltva volt, az őrség részéről minden bizonnyal érték atrocitások a táborban élőket. Jelentős különbség volt életminőségben abban a tekintetben, hogy az illető a tábor falain kívül vagy belül élt-e. Utóbbi esetében összehasonlíthatatlanul jobb lehetőség volt az egészséges táplálkozásra és a magánélet kialakítására. A háború során a helyiek viszonya sokat változott a megvetett idegenekkel szemben, olyannyira, hogy a háború második felében már perszonális szintű kapcsolatok kialakítására is sor került, elsősorban az internált férfiak és a helyi nők között.

IRODALOM

HORVÁT M. Ferenc – PINTÉR Tamás (összeállította)

1996 *Váci Történelmi Tár I. „Késő maradékainknak tétessen jegyzésében”. Írásos emlékek Vác város múltjából 1074–1990.* Vác Város Önkormányzata, Vác. 561–562.

2007 *Magyar internálások 1704–1960.* Rejtjel, Budapest.

SZÍJ Jolán (főszerk.)

2000 *Magyarország az első világháborúban.* Lexikon A–Zs. Főszerk. Petit Real Kiadó, Budapest.

SZIKINGER István

2012 *Rendvédelem a dualizmus korában.* Rendvédelem-történeti Füzetek. 22. évf. 26. sz. 141–157.

³⁹ *Váci Hírlap* 1916. május 21. 3.

FORRÁSOK

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár (MNL-OL) *Belügyminisztériumi iratok*. K. 148. 36. tétel, 489. csomó. Internálási iratok.

Vác Város Levéltára (VVL) V. 98. *Vác város rendőrkapitányának iratai*. 1883, 1888, 1913–1919.

SOMOGYI, LÁSZLÓ

INTERNEES IN VÁC DURING THE FIRST WORLD WAR (1914-1916)

The internment and the internee being are one of the less studied part of the Great War. At breaking out of the First World War the Hungarian authorities locked into compounds the hostile countries' male citizens (mainly) and those persons who were found to be suspicious by the civil and military authorities. The study gives a snapshot about the internment camp of Vác between 1914 and 1916. In this picturesque town more than one thousand persons with different citizenship were held under police surveillance. With the help of the sources we can get picture about the everyday life in the camp, the hardships of the internee being and the relationship shaped between the locals and internees. At the same time we get to know the process of the internment and last but not least authorities reactions with detained persons.

Internáltak étrendje.

<i>Adó</i>	<i>Kétfő</i>	<i>Hétfő</i>	<i>Szombat</i>	<i>Csütörtök</i>	<i>Péntek</i>	<i>Szombat</i>	<i>Vasárnap</i>
<i>Raggali</i>	<i>Kántott</i> <i>leves</i>	<i>Kávé</i>	<i>Kántott</i> <i>leves</i>	<i>Kávé</i>	<i>Kántott</i> <i>leves</i>	<i>Kántott</i> <i>leves</i>	<i>Kávé</i>
<i>Élesztő</i>	<i>Gulyás</i>	<i>Káposzta</i> <i>kussal</i>	<i>Bab</i> <i>leves</i>	<i>Káposzta</i> <i>kussal</i>	<i>Bab</i> <i>leves</i>	<i>Káposzta</i> <i>kussal</i>	<i>Húsleves</i> <i>mással</i>
<i>Mákosos</i>	<i>Burgonya</i> <i>leves</i>	<i>Kántott</i> <i>leves</i>	<i>Burgonya</i> <i>leves</i>	<i>Burgonya</i> <i>leves</i>	<i>Tészta</i>	<i>Burgonya</i> <i>leves</i>	<i>Kántott</i> <i>leves</i>

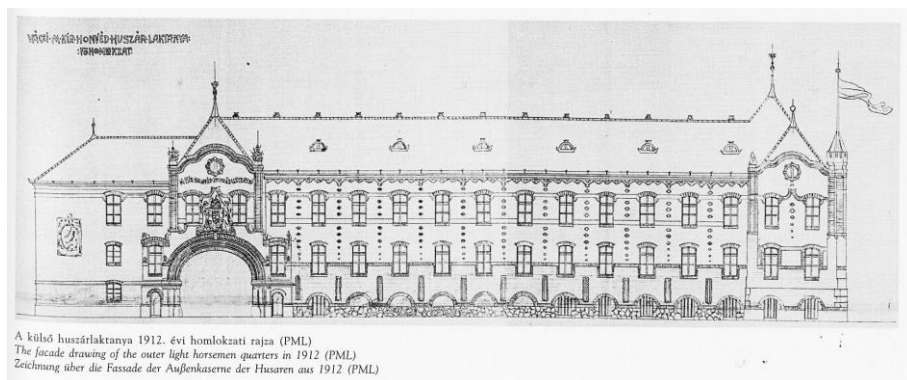
Vác 1914/15

Post. ügyvez. Levelez.

V. 472 - d

4604/1915

Internáltak étrendje. Vác Város Levéltára V. 98. Vác város rendőrkapitányának iratai. 4604/1915. sz. irat.

Váci külső huszárlaktanya. In: Héjjas Pál–Horváth M. Ferenc: Vác. Régi képeslapok 1896–1950. Vác, 2001. 45.